

Finansklagenemnda Skade

Avgjørelse FinKN 2024-622

5.7.2024

KLP Skadeforsikring AS

Næringsliv

Kriminalitetsforsikring – grov korrupsjon fra leder – fal. §§ 4-9, 4-11 og 4-14.

Kommunen (sikrede) oppdaget i 2020 at det var påført et betydelig økonomisk tap som følge av grove korrupsjonshandlinger fra en leder i kommunen (A) og vedkommendes medsammensvorne (B). Tapet ble meldt under kriminalitetsforsikringen 23.11.20. Foretaket ba om ytterligere opplysninger 30.11.20. A og B ble dømt for blant annet grov korrupsjon overfor sikrede i juli 2022. Sikrede kontaktet foretaket per telefon 29.7.22, og foretaket ba samme dag om å få tilsendt dommen, samt de tidligere etterspurte opplysningene. Sikrede sendte ikke dommen før 6.7.23. Foretaket varslet 13.7.23 om at erstatningen ville avkortes med 100 % under henvisning til at sikrede hadde fremkalt forsikringstilfellet forsettlig, jf. fal. § 4-9. Foretaket anførte at det var identifikasjonsadgang mellom A og sikrede, jf. forsikringsvilkårene og fal. § 4-11. Sikrede sendte 16.8.23 tre rapporter omhandlende intern kontroll i kommunen. Foretaket varslet 7.9.23 om at det også var grunnlag for å avkorte erstatningen som følge av brudd på sikkerhetsforskrift vedrørende regnskapsførsel og intern kontroll. Videre mente foretaket at forsikringstilfellet var fremkalt ved grov uaktsomhet, som følge av at kommunens øverste ledelse ikke hadde sørget for betryggende kontroll, jf. fal. § 4-9 annet ledd. Sikrede bestred at det var identifikasjonsadgang mellom sikrede og A, og anførte at foretaket uansett måtte ilegges et delvis ansvar da det ikke var utvist svik. Videre kunne det stilles spørsmål ved om den påberopte sikkerhetsforskriften var tilstrekkelig fremhevet i forsikringsbeviset, og om sikrede kunne anses for å ha fremkalt forsikringstilfellet ved grov uaktsomhet. Nemnda kom til at det var identifikasjonsadgang mellom sikrede og A, og at foretaket kunne avkorte erstatningskravet med 100 % pga. forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet, jf. fal. § 4-9 første ledd. Nemnda kom videre til at foretaket hadde reklamert uten ugrunnet opphold.

ANTATT ØKONOMISK OMFANG: kr 5 000 000 (forsikringssum)

Saksfremstilling

Saken gjelder krav om erstatning under kriminalitetsforsikring for tap kommunen (sikrede) er påført som følge av grov korrupsjon.

Sikredes kriminalitetsforsikring omfatter ifølge vilkårenes pkt. 4:

Forsikringen dekker sikredes direkte økonomisk tap som beviselig er en følge av at ansatte eller vikarer, lønnet direkte av sikrede, har, eller har forsøkt, å skaffe seg eller andre en ube-rettiget direkte økonomisk vinning eller utilbørlig fordel ved å begå en eller flere handlinger eller unnlatelser som er straffbar etter straffelovens bestemmelser om:

- Underslag
- Tyveri
- Bedrageri

- Utroskap
- Dokumentfalsk
- Korrupsjon.

(...)

Forsikringsbeviset for kriminalitetsforsikringen refererer til følgende vilkår:

Generelle vilkår GN01

Kriminalitet (AKR01-KRI-08)

Sikkerhetsforskrifter – hva sikrede må gjøre for å unngå skade

Sikkerhetsforskriftene sier hva som må gjøres for å begrense eller unngå skader. Erstatningen kan bli redusert eller falle bort hvis sikkerhetsforskriftene ikke overholdes (jf FAL § 4-8)

Forsikringsbeviset fremhever følgende sikkerhetsforskrift:

2. Regnskapsplikt: Sikrede skal sørge for at regnskaper med videre blir ført og revidert i overensstemmelse med god regnskapsskikk.

Forsikringsbeviset er vedlagt et dokument "Sikkerhetsforskrifter" med følgende klausul:

2 Regnskapsførsel og intern kontroll

Sikrede skal føre regnskap. Sikredes regnskaper og lignende skal føres og revideres i overensstemmelse med god regnskapsskikk. Sikrede skal videre ha retningslinjer som fastsetter rutiner for en forsvarlig intern kontroll, herunder hvor ofte kontroll skal foretas. Retningslinjene skal fremlegges for selskapet på forlangende.

Sikrede avdekket i 2020 at det var påført et betydelig økonomisk tap som følge av grove korrupsjonshandlinger fra en leder (A) i kommunen i samarbeid med B.

Sikrede sendte 23.11.20 krav om erstatning for tapet under kriminalitetsforsikringen. Foretaket anmodet 30.11.20 om ytterligere opplysninger om hendelsesforløpet, kopi av anmeldelse, rutiner for internkontroll og eventuelle interne rapporter.

A og B ble i dom avsagt juli 2022 dømt for blant annet grov korrupsjon overfor sikrede.

Sikrede kontaktet etter det opplyste foretaket per telefon 29.7.22. Foretaket sendte samme dag en e-post hvor det henviste til de tidligere etterspurte opplysningene og ba om å få tilsendt dommen.

Sikrede kontaktet foretaket på nytt 2.6.23, med ønske om å gjenoppta kontakt i saken. Brevet anga som vedlegg forvaltningsrevisjonsrapport og dommen, men kun dommen var vedlagt.

Foretaket varslet 13.7.23 at erstatningen ville avkortes med 100 % under henvisning til at sikrede hadde fremkalt forsikringstilfellet forsettlig, jf. fal. § 4-9. Foretaket anførte at det var identifikasjonsadgang mellom A og sikrede, jf. pkt. 12 i forsikringsvilkårene og fal. § 4-11. Det ble tatt forbehold om avkortning som følge av brudd på sikkerhetsforskriftene ved mottak av revisjonsrapport og politidokumenter.

Sikrede sendte 16.8.23 dokumentene "Rapport om økonomisk intern kontroll i (X) kommune", "Undersøkelser tilknyttet behandling og oppfølging av rapport fra 2011 om økonomisk internkontroll i (X) kommune" og "Undersøkelser økonomisk internkontroll (X) kommune".

Foretaket varslet 7.9.23 at det var grunnlag for å avkorte erstatningen som følge av brudd på sikkerhetsforskrift vedrørende regnskapsførsel og intern kontroll. Videre mente foretaket at forsikringstilfellet var fremkalt ved grov uaktsomhet, som følge av at kommunens øverste ledelse ikke hadde sørget for betryggende kontroll, jf. fal. § 4-9 annet ledd.

Sikrede krever dekning for kravet under kriminalitetsforsikringen og bestrider at det er identifikasjonsadgang mellom sikrede og A. A handlet i saken ikke på vegne av kommunen.

Foretaket kan uansett pålegges et delvis ansvar, da det ikke er utvist svik, jf. fal. § 4-9 første ledd annet pkt.

Sikrede anfører videre at avslaget 13.7.23 ikke er fremsatt "uten ugrunnet opphold" i samsvar med fal. § 4-14. Sikrede opplyste i telefonsamtale 29.7.22 at A og B var dømt for bl.a. grov korrupsjon. Foretaket må derfor anses for å ha fått kvalifisert mistanke om at forsikringstilfellet kunne være forsettlig fremkalt av en ansatt i en ledende stilling i kommunen på dette tidspunktet.

Sikrede bestrider ikke at sikkerhetsforskriftene er overtrådt, men anfører at avkortningen ikke kan settes til 100 %. Overtredelsen av sikkerhetsforskriften er ikke den direkte skadeårsaken; skaden oppsto gjennom planmessig utførte kriminelle handlinger av grov karakter. Sikredes skyldgrad og skadeforløpet tilsier en lavere avkortning. Selv om kravet er meldt under en næringsforsikring, er det et betydelig krav som medfører at en fullstendig avkortning rammer sikrede hardt.

Sikredes kontrollvirksomhet har vært utilstrekkelig. Likevel er det ikke en klar årsakssammenheng mellom dette og det oppståtte tapet. Selv ved en aktsom gjennomføring av alle egnede mottiltak for unngåelse av underslag og korrupsjon, vil det likevel bestå en restrisiko for at illojale og skadevoldende handlinger kan utføres av kommunens ansatte. Det er nettopp denne risikoen sikrede har søkt forsikret.

I alle tilfeller er en fullstendig avkortning uforholdsmessig høy, og det anføres at sikredes eventuelle grove uaktsomhet ligger i det nedre sjikt, hvilket taler for en lav avkortningsprosent.

Forsikringsforetaket avviser ansvar og anfører at forsikringstilfellet er forsettlig framkalt, jf. fal. § 4-9 første ledd, og at det er identifikasjonsadgang mellom sikrede og A, jf. vilkårenes pkt. 12 og fal. § 4-11.

Den avtalte identifikasjonsklausulen er ikke urimelig, og det er snakk om en alminnelig klausul i næringsforsikring, sml. FinKN 2023-266 og 2023-772.

Unntaksbestemmelsen i fal. § 4-9 annet ledd er en kan-regel, og det er henvist til fal. § 4-12. Denne bestemmelsen gjelder kun ved forsikring av bolig, innbo og andre gjenstander, og skal ta hensyn til personer som er økonomisk avhengig av sikrede. Det er derfor ikke grunnlag for at sikrede skal tilkjennes delvis erstatning i dette tilfellet.

Sikrede må uansett anses for å ha fremkalt forsikringstilfellet ved grov uaktsomhet, som følge av manglende økonomisk kontroll, jf. fal. § 4-9 annet ledd. Rapporten konkluderer med mangler ved den økonomiske internkontrollen og flere andre utfordringer som ikke ble fulgt opp som anbefalt. Rapporten konkluderer med at det er nærliggende å anta at dette har muliggjort den omfattende økonomiske utroskapen. Selv om manglene ikke er de direkte utløsende årsakene, utgjør de nødvendige betingelser for tapet.

Etter foretakets syn har sikrede overtrådt tidligere kommunelov § 23 nr. 2 som krever at "Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll". Lovovertredelsen, omfanget av manglene i den interne kontrollen og at disse ikke ble fulgt opp som anbefalt, representerte et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Sikredes grove uaktsomhet ligger i det høyere sjikt, og gir derfor foretaket rett til å avkorte erstatningen med 100 %.

Sikkerhetsforskriftene vedrørende regnskapsførsel og intern kontroll er brutt og gir foretaket rett til å avkorte erstatningen med 100 %, jf. fal. § 4-8. Dersom sikrede hadde hatt en forsvarlig

internkontroll, hadde den omfattende økonomiske utroskapen vært unngått. Selv om manglene ikke er de direkte utløsende årsakene, utgjør de nødvendige betingelser for tapet.

Finansklagenemnda Skades begrunnelse

Spørsmålet er om foretaket kan avkorte erstatningen med 100 %

1. som følge av forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet, jf. fal. § 4-9 første ledd, herunder om
 - a. sikrede kan identifiseres med A, jf. vilkårene pkt. 12 og fal. § 4-11, og om
 - b. foretaket har reklamert i samsvar med fal. § 4-14
2. som følge av brudd på sikkerhetsforskriftene, jf. fal. § 4-8, herunder om sikkerhetsforskriften er tilstrekkelig fremhevet i forsikringsbeviset, jf. fal. § 2-2 annet ledd bokstav c),
3. som følge av grov uaktsom fremkallelse av forsikringstilfelle, jf. fal. § 4-9 annet ledd.

Nemnda ser først på spørsmålet om foretaket kan avkorte med 100 % pga. forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet, jf. fal. § 4-9 første ledd.

Sikredes forsikring omfatter:

sikredes direkte økonomisk tap som beviselig er en følge av at ansatte eller vikarer, lønnet direkte av sikrede, har, eller har forsøkt, å skaffe seg eller andre en urettrettet direkte økonomisk vinning eller utilbørlig fordel ved å begå en eller flere handlinger eller unnlatelser som er straffbar etter straffelovens bestemmelser om:

- Korrupsjon.

Det er klart at sikrede er påført et tap som følge av korrupsjon fra en ansatt.

Det følger videre av fal. § 4-9 første ledd at:

Har sikrede forsettlig fremkalt forsikringstilfellet, er forsikringsforetaket ikke ansvarlig. Er det ikke utvist svik, kan foretaket likevel pålegges delvis ansvar. § 4-12 gjelder i så fall tilsvarende.

Bestemmelsen er rettet mot sikrede, her kommunen. Begrepet "sikrede" i en kommune må tolkes i samsvar med organteori, jf. Wilhelmsen, Karnov note 3 til fal. § 2-2 med henvisning til FinKN 2020-732 og Trine-Lise Wilhelmsen og Birgitte Hagland, Om erstatningsrett, Gyldendal Juridisk, 2017, s. 153. Den korrupte handlingen er ikke utført av kommunens øverste organer.

Spørsmålet er derfor om kommunen kan identifiseres med A, som er leder i kommunen.

Foretakets adgang til å avtale identifikasjon er regulert i fal. § 4-11 tredje ledd:

Ved forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet kan det, med den begrensning som følger av § 7-3 første ledd, avtales at sikrede helt eller delvis skal kunne tape sin rett til erstatning som følge av handlinger eller unnlatelser fra nærmere angitte personer eller persongrupper.

En slik klausul er inntatt i de generelle vilkårene pkt. 12:

Erstatningen kan reduseres eller falle bort dersom skaden skyldes handling eller unnlatelse fra sikrede eller personer som utfører arbeid av ledende art, og av andre som har særlig selvstendig stilling innen virksomheten, samt vaktmestere, ungdomsledere, arbeidsledere, herunder formenn og personer med tilsvarende stillinger, jf. forsikringsavtaleloven § 4-11.

A var etter det opplyste virksomhetsleder for bygg- og anlegg og IT i kommunen.

Identifikasjonsklausulen i vilkårenes pkt. 12 gjelder bl.a. personer i "ledende stilling", og nemnda kan ikke se at sikrede har bestridt at vedkommende måtte regnes som en person "i ledende stilling". Sikrede anfører imidlertid at sikrede ikke kan identifiseres med A fordi A ikke handlet på vegne av kommunen. Verken pkt. 12 eller fal. § 4-11 gir grunnlag for at den aktuelle handlingen

skal være utført "på vegne av" sikrede. Identifikasjon gjelder for "handling eller unnlatelser" fra vedkommende tredjemann som – hvis utført av sikrede – ville ført til at dekningen bortfalt. Hvis kommunens organer var skyldig i korrupsjon, ville dette rammes direkte av fal. § 4-9 første ledd, jf. ovenfor. Når korrupsjonen gjennomføres av en person i kommunen "i ledende stilling", gjelder det samme gjennom reglene om identifikasjon.

Sikrede viser til benådningsbestemmelsen i fal. § 4-9 første ledd annet punktum fordi det ikke foreligger svik. Denne bestemmelsen tar sikte på å beskytte forbrukere i helt spesielle situasjoner, jf. nærmere Wilhelmsen i Karnov note 3 til fal. § 4-9, og kan ikke anvendes her.

Sikrede anfører at foretaket ikke har reklamert i samsvar med fal. § 4-14:

Hvis forsikringsforetaket vil gjøre gjeldende at det etter en av reglene i dette kapitlet er helt eller delvis fri for ansvar eller har rett til å si opp forsikringen, skal det i et skriftlig dokument gi forsikringstakeren eller sikrede beskjed om sitt standpunkt. Beskjeden skal gis uten ugrunnet opphold etter at foretaket ble kjent med det forhold som medfører at regelen kan anvendes. I denne forbindelse skal foretaket også gi orientering om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd saken utenfor domstolene.

Forsømmer forsikringsforetaket å gi slik beskjed, mister det retten til å påberope seg forholdet.

Bestemmelsen krever at foretaket reklamerer "uten ugrunnet opphold" etter at det fikk kunnskap om det forhold som gjør at bestemmelsen om avslag kan anvendes. Foretaket påberoper seg forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet, jf. fal. § 4-9. Det er ikke anført at kommunen selv har utvist forsett, men foretaket anfører at kommunen kan identifiseres med A som har utført de korruperte handlingene, jf. fal. § 4-11 tredje ledd og forsikringsvilkårene pkt. 12.

Det betyr at foretaket både måtte ha kunnskap om det underliggende straffbare forholdet, og at dette forholdet var begått av en person "som utfører arbeid av ledende art" eller har en "særlig selvstendig stilling innen virksomheten". Det følger av ordlyden i fal. § 4-14 at det kreves positiv kunnskap hos foretaket, og at det ikke er tilstrekkelig at foretaket burde ha den relevante kunnskapen, jf. også NOU 1983:56 s. 96.

Det følger videre av Rt. 2013 s. 1235 at utgangspunktet for tidsfristen er når foretaket har en "kvalifisert mistanke" om det forholdet som gir grunnlag for avslag.

Sikrede sendte 23.11.20 krav om erstatning for tapet under kriminalitetsforsikringen. Foretaket anmodet 30.11.20 om ytterligere opplysninger om hendelsesforløpet, kopi av anmeldelse, rutiner for internkontroll og eventuelle interne rapporter. Nemnda forstår saken slik at det på dette tidspunktet ikke forelå noen dom og dermed heller ikke "beviselig" et forsikringstilfelle under forsikringen. Sikrede hadde derfor strengt tatt ikke grunnlag for å melde noe krav mot foretaket. Nemnda forstår også situasjonen slik at sikrede ikke oversendte de etterspurte opplysningene.

Sikrede kontaktet foretaket igjen 29.7.22 etter at A og B i juli 2022 ble dømt for blant annet grov korrupsjon overfor sikrede. Foretaket sendte samme dag en e-post hvor det henviste til de tidligere etterspurte opplysningene og ba om å få tilsendt dommen. Dommen ble imidlertid ikke oversendt.

Sikrede kontaktet foretaket på nytt 2.6.23, med ønske om å gjenoppta kontakt i saken. Brevet anga som vedlegg forvaltningsrevisjonsrapport og dommen, men kun dommen var vedlagt.

Det er uklart for nemnda hvorfor dommen ikke ble oversendt tidligere slik foretaket anmodet om. Sikrede har ifølge fal. § 8-1 en plikt til å gi foretaket de nødvendige opplysninger for å ta stilling til et krav fra sikrede, og nemnda kan ikke se at sikrede her i nødvendig utstrekning dokumenterte et forsikringstilfelle før 2.6.23. Foretaket hadde da heller ikke noe grunnlag for å ta stilling til dekningsspørsmålet, herunder om kommunen kunne identifiseres med gjerningsmannen.

Sikrede anfører at daværende kommunedirektør var i kontakt med foretaket i juli 2022 og må ha gitt de nødvendige opplysninger om dette på et tidligere tidspunkt, og også at saken var gjenstand for omfattende mediaomtale.

Foretaket tilbakeviser dette og anfører at foretaket hadde kontakt med kommunedirektøren første gang i juni 2023 da dommen ble oversendt. Nemnda forstår sikrede slik at dette erkjennes.

Nemnda kan heller ikke se at omtale i media er tilstrekkelig til at foretaket skal få en kvalifisert mistanke om forhold som kan gi grunnlag for avslag i en forsikringssak. Det må i utgangspunktet være opp til sikrede å sende nødvendig informasjon om forsikringstilfellet til foretaket, jf. fal. § 8-1.

Foretaket varslet 13.7.23 at erstatningen ville avkortes med 100 % under henvisning til at sikrede hadde fremkalt forsikringstilfellet forsettlig, jf. fal. § 4-9. Foretaket anførte at det var identifikasjonsadgang mellom A og sikrede, jf. pkt. 12 i forsikringsvilkårene og fal. § 4-11.

Nemnda mener dette er i samsvar med fal. § 4-14, og at foretaket derfor kan påberope seg forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet gjennom identifikasjon. Foretaket vil da være fri for ansvar.

Det er etter dette ikke nødvendig for nemnda å se på de øvrige anførslene.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Skades konklusjon

Foretaket gis medhold.

Ved behandlingen deltok Trine-Lise Wilhelmsen (leder), Trine Vøien (bransjerepresentant) og Heike Kristine Bentsen (næringsrepresentant).